

Ο ΑΠΟΒΙΩΣΑΣ ΠΡΩΘΙΕΡΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. Δ. Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΥ

Προκειμένου περί νεκρού, ως ο μεταστάς πρωθιεράρχης της εκκλησίας της Ελλάδος, του οποίου ολόκληρος ο βίος διετέθη μετά τόσης αφοσίωσης υπέρ της εκκλησίας και της επιστήμης, ουδείς καλής πίστεως και αμερόληπτος κριτής θά ήδυνάτο να αρνηθῆ ὅτι ὁ θάνατός του εἶνε μεγάλη ἀπώλεια τόσο διὰ τὴν ἐκκλησίαν ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην, καὶ συνεπῶς διὰ τὸ ἔθνος.

Ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας πατήρ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, εἰς τὸ περίφημον σύγγραμμά του «περὶ ἱερῶσύνης», τρία χαρακτηρίζει ὡς κύρια προσόντα τοῦ καλοῦ ποιμένου, τὸν βίον, τὴν μάθησιν καὶ τὸν λόγον. Ὁ αἰετὶμος πρωθιεράρχης ἐπλήρου πλήρως καὶ τὰς τρεῖς ταύτας ἀπαιτήσεις. Ὁ βίος του ἀληθῶς ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τύπος καὶ ὑπόδειγμα χριστιανικοῦ βίου. Πρῶτος, μακρόβιος, ἀνεξίκακος, μετρίοφρων, ἀπλοῦς, εὐπρεπής, φιλάνθρωπος, ἀνώτερος παθῶν, ἦτο, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ ἔκφρασιν ἀρχαίου τῆς ἐκκλησίας πατρός, **κάνακτορον ἀφροσύνης**, ἑστία φρονήσεως, **ναμίαν φιλανθρωπίας** τέμενος ἡμερότητος». Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐνίοτε ἐθεώρηθη ἡ πράξις του ὡς ἀδυναμία, ἡ εὐγένειά του ἔλλειψις σθένους, ἡ ἀνεκτικότης του ἀδιαφορία· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λημονῆται ὅτι εἰς πλείστας περιστάσεις αἱ ἰδιότητες αὐταί, αἱ ἐπιπολαίως ὡς ἔλλειψις χαρακτηριζόμεναι ἦσαν προσόντα τῆς χριστιανικῆς του ψυχῆς, χάρις εἰς τὰ ὅποια, κατὰ τοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνωμάλους χρόνους τῆς ἀρχιερωσύνης του, προελήφθησαν μείζονα κακά. Ὁ αἰετὶμος δὲν θεωρεῖται ἑαυτὸν ὡς δυναστὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὡς πρῶτον ἐν τοῖς ἴσοις, καίτοι εἶχε πλήρη ἐπίγνωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀπαραιτήτων μέτρων πρὸς ἀνάρθωσιν αὐτῆς, οὐδέποτε διενόηθη νὰ ἐπιβάλλῃ βίᾳ τὰς ἀντιλήψεις του, πρὶν ἢ αὐταὶ ὠριμάσουν εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν, τὴν ὁποῖαν ἐξήτει νὰ διαφωτίσῃ διὰ τῶν συγγραφῶν καὶ τῶν λόγων του.

Με ἀληθῶς χριστιανικὴν ὑπομονὴν φέρων ἀντιδράσεις καὶ πολιμικάς, συνήθεις εἰς τοὺς διαχειριζόμενους μεγάλα καὶ ὑπεύθυνα ἀξιώματα, ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος πρέπει «φιλοσοφεῖν καὶ φερεῖν γενναίως τὰ δυσχερῆ». Ἡ ἐνεργὸς ἰδίᾳ πρωτοβουλία τοῦ αἰετὶμου ἱεράρχου εἰς τὰ φιλανθρωπικά ἔργα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνευ διαφημίσεων, ἀλλ' εὐρυτάτη ἀτομικὴ φιλανθρωπικὴ του δράσις ἀναδεικνύουν αὐτὸν καὶ ἀπὸ ποιμαντι-

κῆς ἀπόψεως ὑπέροχον, ἐφ' ὅσον ἡ φιλανθρωπία εἶνε ἐν τῶν κυριωτέρων καθηκόντων τοῦ καλοῦ ποιμένου.

Ὡς ἐπιστήμων ὁ αἰετὶμος ἱεράρχης ἦτο μίᾳ τῶν διαπρεπεστέρων μορφῶν τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Καίτοι ἔχων τὸ σάος ἀσχολίας ὡς ἀρχιεπίσκοπος

ἔσον ὀλίγοι, τῆς βιβλικῆς καὶ παλαιᾶς φιλολογίας, κάτοχος πολλῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ποιούμενος ἀρίστην χρῆσιν τῶν πηγῶν, προκισμῆτος με ἐξαιρέτων δξύνων καὶ βαθύνοιαν, ἔγραψε συγγράμματα διὰ τὰ ὁποῖα σεμνύνεται ἡ παρ' ἡμῖν θεολογικὴ ἐπιστήμη καὶ ἄτινα εὐ-

μιλοῦντας περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μας, ὅστις εἶχε καταστήσει ἐπιστημονικὴ προσωπικότης διεθνούς κύρους. Τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἐφημερίδος δὲν ἐπιτρέπουν ἀναλύσιν τῶν ἔργων του, ἅτινα τὰ ποικιλωτέρα τῶν θεμάτων ἐξετάζοντα, περιστρέφονται κυρίως περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς, ὡς καὶ περὶ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα τὰ διαπρέψαντα ἐν αὐτοῖς. Ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος κατέλιπε καὶ πλείστα ἀνεκδότα ἔργα, χαρακτηριστικὸν δὲ τοῦ ἀνδρός εἶνε ὅτι θνήσκων, κατ' αὐτὰς τὰς τελευταίας ὥρας τοῦ βίου του, ἐν μέσῳ δυσφορητῶν πόνων, ἔδιδεν ὁδηγίαν περὶ ἐκδόσεως τῆς ἀνεκδότου ἱστορίας του περὶ τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

Καὶ ὁ λόγος τοῦ αἰετὶμοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἦτο ἐμβριθῆς καὶ μεμετρημένος, ἀνευ πομπῶδων ρητορικῶν ἐξάρσεων, ἐξήταξε μετὰ θετικότητος σαφηνείας καὶ εὐφροσύνης τὰ ζητήματα, ἅτινα διαπραγματεύεται.

Διὰ τὴν ὁλως ἐξαιρέτων ἐπιστημονικὴν δράσιν, ὑπενθυμίζουσαν τοὺς εὐκλείεις χρόνους τῶν μεγάλων τῆς ἐκκλησίας πατέρων, ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος θεωρεῖτο καύχημα τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπερ ἀπένειμεν αὐτῷ, μόλις ἀπεχώρησε τῆς τακτικῆς καθηγεσίας. Ἰνα ἀναλάβῃ τὰ ἀρχιεπισκοπικὰ του καθήκοντα, τὸν εἰς ὁλως ἐξαιρετικὰς περιστάσεις καὶ εἰς ἐνδειξὴν ὑψίστης τιμῆς ἀπονεμόμενον τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος [1923]. Ὀλιγώτερον δὲ βραδύτερον [1926] ἅμα τῇ ἰδρύσει τῆς ἀκαδημίας, διορίσθη μέλος αὐτῆς, ἀξιώθεις οὕτω τῆς ὑψίστης ἐπιστημονικῆς τιμῆς. Ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ ἠκούετο πάντοτε μετὰ τῆς βαθυτάτης προσοχῆς καὶ τιμῆς ὅτε ἀνεκίνου τὰς βαρυσημάντους ἀνακοινώσεις του ἢ ὅτε ἀπήγγελε πανηγυρικὸν λόγον ἢ ὅτε ἐξέφερε τὴν σοφὴν του γνώμην κατὰ τὰς ἰαίτερας συνεδρίας.

Διὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους, διὰ τὸ ἦθος τοῦ ἀνδρός, τὴν εὐγένειαν τῶν προθέσεών του τὰς προσενεχθείσας εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας καὶ τὰς πολυτιμοτάτας συμβουλὰς του εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἡ ἀπώλεια τοῦ Χρυσόστομου Παπαδοπούλου δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς μεγάλη καὶ δυσανακλήρωτος ἀπώλεια διὰ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἔθνος.

Δ. Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ

Ὁ αἰετὶμος ἀρχηγός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀθηνῶν καὶ ὡς πρόεδρος τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, εὗρισκε καιρὸν, ἀκαταπόνητος εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ νυχθημερὸν καταγιγνώσκων, ὅπως οἱ μεγάλοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες, εἰς πλουσιωτάτην κατά ποσὸν καὶ ποιὸν ἐπιστημονικὴν θεολογικὴν συγγραφικὴν δράσιν καὶ ἐκ τῆς γραφίδος του προέρχονται περὶ τὰς 500 ἐπιστημονικὰ συγγραφαί, μελέται καὶ βιβλιοκρισίαι. Ἐντριβῆς τῆς κλασικῆς παιδείας, βαθύς γνώστης,

μενίστατα ἐκρίθησαν ὑπὸ τῆς παγκοσμίου κριτικῆς, οὐκ ὀλίγα δ' ἐξ αὐτῶν μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς ἑτέρας γλώσσας. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ὄνομά του κατέστη διεθνῶς εὐφρομῶτατα γινώσκτον, καὶ ὁμολογῶ ὅτι μεθ' ὑπερφανείας ἤκουα πάντοτε εὐρισκόμενος εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καὶ προσφάτως εἰς τὸ ἐν Λάρβικ τῆς Νορβηγίας συνέδριον, ξένους σοφοὺς καὶ ἱεράρχας μετὰ τοῦ βασιλευτάτου σεβασμοῦ καὶ τιμῆς ὁ-